

In opdracht van

Agentschap Natuur en Bos

Eindverslag
Evaluatie van de bestaande regels rond
aankorrelen van everzwijnen

Datum:28/02/2023

COLOFON

Titel	Eindverslag: Evaluatie van de bestaande regels rond aankorrelen van everzwijnen
Datum	28/02/2023
Versie	Definitief
Opdrachtgevers	Agentschap Voor Natuur en Bos bestek ANB-AB-2020-102
Uitgevoerd door	Landmax bv - Part of United Experts Everdongenlaan 15 2300 Turnhout
Projectleider	Jan Kempeneers
Projectmedewerkers	Jonas Lequeu

INHOUD

1	Situering en doel van het project.....	4
1.1	Situering.....	4
1.2	Doel van het project	4
2	Literatuurstudie.....	5
2.1	Algemeen.....	5
2.2	Huidige Vlaamse wetgeving	6
2.3	Huidige wetgeving in omliggende regio's	8
2.3.1	Wallonië.....	8
2.3.2	Nederland	9
2.3.3	Groot Hertogdom Luxemburg	10
2.3.4	Frankrijk	11
2.3.5	Duitsland.....	14
2.4	Analyse van de literatuurstudie.....	15
2.5	Aanbevelingen op basis van de literatuurstudie	17
3	Bevraging relevante actoren	18
3.1	Algemeen.....	18
3.2	Bevraagde personen.....	18
3.2.1	Selectieprocedure	18
3.2.2	Bevraagde personen	19
3.3	Methode.....	20
3.3.1	Werkwijze bevragingen	20
3.3.2	Werkwijze dataverwerking.....	20
3.4	Voorgestelde vraagstelling.....	21
3.5	Resultaten bevraging.....	22
3.6	Analyse van de bevraging.....	23
3.6.1	Algemeen	23
3.6.2	Vraag 1	24
3.6.3	Vraag 2	25
3.6.4	Vraag 3	25
3.6.5	Vraag 4	26
3.6.6	Vraag 5	27
3.6.7	Vraag 6	28
3.6.8	Vraag 7	29
3.6.9	Vraag 8	30
3.7	Aanbevelingen op basis van de bevragingen.....	31
3.8	Aanvullende info uit de bevraging.....	32
4	Aanbevelingen op basis van de literatuurstudie en de bevragingen	33
5	Referenties.....	35

1 Situering en doel van het project

1.1 Situering

Het in 2020 gelanceerde plan “Duurzaam samenleven met het everzwijn” van de Vlaamse overheid voorziet ondermeer in “de everzwijnpopulatie in toom houden”, waarbij diverse acties m.b.t. het beter coördineren van terreinacties, de uitrol van een nieuwe jachtstrategie en het uitwerken van nieuwe instrumenten en bijkomende ondersteuning vernoemd worden.

In heel Vlaanderen werden enkele jaren geleden faunabeheerzones opgericht waarin de lokale organisaties met elkaar op regelmatige basis overleg (faunabeheerzoneoverleg) hebben over de lokale maatregelen om de everzwijnpopulaties in toom te houden.

In deze overlegvergaderingen komen er regelmatig opmerkingen en vragen over de huidige regels rond het aankorrelen voor everzwijn. De actuele regels (zie Ministerieel besluit betreffende de modaliteiten waaraan aankorrelplaatsen voor wilde zwijnen moeten voldoen (23 april 2015)) zijn relatief streng. De vraag rijst of een aanpassing aan deze regels een efficiënter everzwijnbeheer mogelijk maakt.

1.2 Doel van het project

Het doel van het project is een onderzoek uit te voeren naar de modaliteiten van aankorrelplaatsen voor everzwijnen.

Dit onderzoek dient te bestaan uit een literatuurstudie enerzijds en een bevraging van de relevante actoren anderzijds met als besluit aanbevelingen voor het beleid en eventueel wetgevende bepalingen.

2 Literatuurstudie

2.1 Algemeen

Tijdens de literatuurstudie werd er gekeken naar huidige Vlaamse wetgeving als basis. Om te kunnen vergelijken hoe onze Vlaamse wetgeving verschilt van onze omliggende regio's werd er ook een literatuurstudie uitgevoerd voor volgende regio's:

- Wallonië
- Nederland
- Groot-Hertogdom Luxemburg
- Frankrijk
  - Departement Moselle
  - Departement Meurthe-et-Moselle
- Duitsland
  - Nord Rheinland Westfalen
  - Rheinland Pfalz

Om een correcte vergelijkende studie te bekomen werd er gekeken naar de terminologie voor de verschillende vormen van gebruikte voederplaatsen. In volgende tabel is een overzicht te vinden van de Nederlandse, Franse, Duitse en Engelse benamingen.

	Nederlands	Frans	Duits	Engels
1	Aankorrelen	Appâtage	Kirren	Baiting
2	Bijvoederen in de winter	Nourrisage supplétif	Winterfütterung	Supplementary feeding
3	Bijvoederen i.f.v. het weghouden van wild van schadegevoelige gewassen	Nourrisage dissuasif	Ablenkungsfütterung	(Distracting) feeding

Bron: Casaer, 2014

In deze literatuurstudie wordt er uitsluitend onderzoekswerk verricht naar de wetgeving rond aankorrelen/appâtage/kirren/baiting. Er wordt dus geen aandacht besteed aan “Bijvoederen in de winter” en “Bijvoederen in functie van het weghouden van wild van schadegevoelige gewassen”.

2.2 Huidige Vlaamse wetgeving

Binnen de huidige Vlaamse wetgeving is het Jachtdecreet van 21 juli 1991 van toepassing. Aan dit jachtdecreet werden enkele uitvoeringsbesluiten toegevoegd:

- Soortenschadebesluit (3 juli 2009)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1018264&param=inhoud&ref=search>
- Jachtopeningsbesluit (28 juni 2013)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023033&param=informatie>
- Jachtvoorwaardenbesluit (25 april 2014)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024157&param=informatie>
- Jachtadministratiebesluit (25 april 2014)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024155&param=informatie>

Aanvullend werden in het verleden ook ministeriele besluiten uitgevaardigd:

- Ministerieel besluit tot vaststelling van een code van goede praktijk ter uitvoering van artikel 11 van het Soortenschadebesluit van 3 juli 2009 en ter uitvoering van artikel 28 en artikel 41 van het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014 (12 mei 2014)
[Ministerieel besluit \[tot vaststelling van een code van goede praktijk ter uitvoering van artikel 11 van het Soortenschadebesluit van 3 juli 2009 en ter uitvoering van artikel 28 en artikel 41 van het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014 en ter uitvoering van bijlage 3, onderdeel 3.1 van het Soortenbesluit van 15 mei 2009 \(verv. MB 24 mei 2019, art. 1, l: 20 december 2019\)\] \(vlaanderen.be\)](#)
- Ministerieel besluit tot vaststelling van een model voor een digitale kaart (31 oktober 2014)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024752&param=informatie>
- Ministerieel besluit betreffende de modaliteiten waaraan aankorrelplaatsen voor wilde zwijnen moeten voldoen (23 april 2015)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1025460&param=informatie&ref=search&AVIDS=>
- Ministerieel besluit tot vaststelling van de faunabeheerzones (16 maart 2016)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1027585&param=informatie&ref=search&AVIDS=>
- Ministerieel besluit tot bepaling van de gegevens die minimaal moeten worden opgenomen in een schriftelijk bewijs van het jachtrecht op een perceel (12 juli 2016)
<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1027187&param=informatie&ref=search&AVIDS=>

- Ministerieel besluit tot vaststelling van de indicatoren voor schade door wilde zwijnen (17 februari 2017)

<https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1028011&param=informatie&ref=search&AVIDS=>

In het Jachtvoorwaardenbesluit van 24 april 2014 artikel 2 °13 staat de definitie van een aankorrelplaats vermeld: een aankorrelplaats is een voederplaats met het oog op het lokken van wild, zodat een efficiënt afschot kan worden verricht.

In het 'ministerieel besluit van 23 april 2015 betreffende de modaliteiten waaraan aankorrelplaatsen voor wilde zwijnen moeten voldoen' worden de voorwaarden waaraan een aankorrelplaats moet voldoen vermeld.

- 1° het lokvoeder op de aankorrelplaats bestaat uit één van de volgende producten: granen, maïs, vruchten van inheemse bomen of beukenhoutteer;
- 2° als het lokvoeder op de aankorrelplaats bestaat uit granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag er op elk moment per aankorrelplaats maximaal één liter van die producten aanwezig zijn;
- 3° als het lokvoeder op de aankorrelplaats bestaat uit granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag het lokvoeder niet bereikbaar zijn voor ander wild dan wilde zwijnen;
- 4° het aantal aankorrelplaatsen is beperkt tot één per 50 hectare jachtterrein. De afstand tussen twee aankorrelplaatsen bedraagt minimaal 150 meter;
- 5° op een aankorrelplaats mag het lokvoeder alleen verspreid worden binnen een cirkel met straal van maximaal 25 meter;
- 6° het gebruik van voederautomaten of mechanische middelen om het lokvoeder uit te strooien, is verboden.

2.3 Huidige wetgeving in omliggende regio's

Op basis van de literatuurstudie in Vlaanderen werd er gekeken naar volgende deelaspecten in de wetgeving in de ons omliggende regio's:

- Toegelaten lokvoerders
- Toegelaten lokmiddelen
- Aantal aankorrelplaatsen
- Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats
- Aantal voederplekken en hoeveelheid lokvoeder gecombineerd
- Locaties van aankorrelplaatsen
- Toelatingen
- Manieren van toedienen lokvoeder
- Toegankelijkheid van het lokvoeder
- Tijdstip en duur
- Controleerbaarheid

2.3.1 Wallonië

Aankorrelen van grofwild in Wallonië is verboden, tenzij bij aanzitjacht in een besmet gebied (Afrikaanse varkenspest).

Bron: Licoppe, A et al., 2020

2.3.2 Nederland

In Nederland is er een decentralisatie naar de provincie. Elke provincie heeft zijn eigen beleid en uitvoeringsbesluiten voor het beheer van wilde dieren. In deze studie werd specifiek naar de provincie Limburg gekeken.

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoerders	Lokvoeder mag enkel plantaardige producten bevatten, maar volgens een wijzigingsbesluit van de provincie Limburg zijn niet-plantaardige lokmiddelen ook toegestaan (vb. varkensbrokken/pellets). Er is wel een landelijk verbod van het voederen van 'swill', zijnde etensresten die mogelijk ook vlees met ziekte veroorzakende organismen kunnen bevatten. Maar men is er van overtuigd dat bij commerciële varkensbrokken die mogelijks dierlijke resten bevatten dit risico nihil is door de strenge keuringen tijdens het productieproces.
Toegelaten lokmiddelen	Door een wijzigingsbesluit van de provincie Limburg is het gebruik van zoutpasta en lokgeuren toegestaan.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Randvoorwaarde is dat het gebruik van lokvoeder geen effect mag hebben op de draagkracht van het gebied. (geen verdere specificatie over controle)
Aantal voederplekken en hoeveelheid lokvoeder gecombineerd	Het gebruik van lokvoeder dient zich te beperken tot maximaal 0,5 kg/afschotplek per dag met een maximum van 175kg/100ha/jaar.
Toelatingen	Er kan gebruik gemaakt worden van lokvoeder voor het afschot van everzwijnen (wilde zwijnen), wanneer dit toegelaten is in de ontheffing voor de regulatie van everzwijnenpopulaties. Het gebruik van aankorrelplaatsen kan ook toegelaten worden in functie van het uitvoeren van tellingen. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de Hoge Veluwe.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Het lokvoeder dient zo aangeboden te worden dat het enkel voor wroetende wilde zwijnen beschikbaar komt door het volledig te bedekken met aarde of door het in een afgesloten houder met gaatjes te plaatsen. Het wijzigingsverzoek van de provincie Limburg laat automatische voederautomaten toe.

Bron: Mouchard, M.H.H., 2019 en J. Hoefnagels (verantwoordelijke juridische aspecten jagersvereniging Nederland), persoonlijke communicatie, 1 december, 2021.

2.3.3 Groot Hertogdom Luxemburg

In het Groot Hertogdom Luxemburg is de jachtwetgeving gecentraliseerd.

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoeders	Enkel aankorrelen met granen (incl. maïs) is toegestaan. Het voedsel/residuen mogen niet bedorven, verwerkt of behandeld zijn.
Toegelaten lokmiddelen	Het voorzien van minerale zouten wordt niet beschouwd als lokaas en blijft toegestaan.
Aantal aankorrelplaatsen	Per 50 ha bos mogen in hetzelfde jachtgebied maximaal één lokaaspunt voor herkauwers en één lokaaspunt voor wilde zwijnen tegelijk worden gebruikt.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	De maximumhoeveelheid lokaasmateriaal die voor wilde zwijnen is toegestaan, bedraagt één liter lokaas in totaal per lokaasplaats. De accumulatie van het lokaas boven de per aankorrelplaats toegestane maximumhoeveelheid is verboden.
Toelatingen	Het aankorrelen van alle grofwildsoorten is toegelaten onder specifieke voorwaarden.
Manieren van toedienen lokvoeder	Automatische of niet-automatische voederapparaten zijn verboden, met uitzondering voor herkauwers. De verdeling van het lokaas geschiedt uitsluitend met de hand.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	De aan de everzwijnen aangeboden producten moeten zo worden gepresenteerd dat de herkauwers ze niet kunnen opnemen.
Tijdstip en duur	Het aankorrelen/lokken van everzwijnen is alleen toegestaan tijdens de openingsperiode van de jacht op deze soort.
Controleerbaarheid	De locaties van de lokazen moeten schriftelijk worden meegedeeld aan de dienst Natuur en Bosbeheer, vergezeld van een topografische kaart op schaal 1:10.000 of 1:20.000.

Bron: Règlement grand-ducal du 9 octobre 2012 déterminant les espèces de gibier qui peuvent faire l'objet d'un appâtage ainsi que les conditions et modalités de cet appâtage.

2.3.4 Frankrijk

In Frankrijk is de regelgeving omtrent jacht gedecentraliseerd en toegewezen aan de verschillende departementen. In deze studie werd gekeken naar de regelgeving in de departementen: Moselle en Meurthe-et-Moselle. Deze departementen werden geselecteerd door hun ligging tegen de Belgische grens en het aantal everzwijnen dat geschoten wordt.

2.3.4.1 Departement Moselle

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoerders	Enkel graan is toegestaan als lokvoeder voor everzwijnen.
Aantal aankorrelplaatsen	1 aankorrelplaats tot 100 ha (in vlaktes en bossen samen). Bij elke bijkomende 100 ha mag er een aankorrelplaats bijkomen. Best spreiden over zowel vlaktes als bossen. Dit alles binnen éénzelfde jachtrevier. bossen = elk gebied dat volgens het kadaster wordt aangeduid als loofbos, naaldbos, hakhoutbos. Alle andere gebieden worden beschouwd als vlakte.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Container mag maximaal 5 liter bevatten en moet goedgekeurd worden door de Federatie. De frequentie van het vullen van de container is maximaal 3 keer per week, om de twee dagen
Locaties van aankorrelplaatsen	In de onmiddellijke nabijheid van een aankorrelplaats dient een hoogzit of ladder aanwezig te zijn. Verbod in verjongde en onregelmatige bosopstanden, en in bosopstanden van minder dan 9 m hoog, <ul style="list-style-type: none"> > Verbod in rietlanden > Verbod in en binnen 30 meter van vijvers, plassen en waterlopen. > Verbod in de onmiddellijke beschermingszone van waterwingebieden en bronnen, > Verbod in regionale natuurreservaten, biologische reservaten en de perimeters van de biologische reservaten en de perimeters van de prefecturale orden ter bescherming van biotopen overeenkomstig hun eigen regelgeving > Verbod binnen 100 meter van woningen, > Verbod in industriegebieden, in de buurt van alle belangrijke wegen (departementale en hogere wegen) en spoorwegen
Toelatingen	Voor het aankorrelen op de vlakten moet jaarlijks een bipartite overeenkomst worden gesloten tussen de houder van het jachtrecht en de landbouwer (die stilzwijgend kan worden verlengd). De landbouwer, de houder van het jachtrecht of de FDIDS57 kan deze overeenkomst ten allen tijde opzeggen.
Manieren van toedienen lokvoeder	Het gebruik van voederautomaten of het gebruik van mechanische middelen voor het uitstrooien van lokvoeder verboden. Uitsluitend het gebruik van goedgekeurde containers is toegestaan. Het uitstrooien met de hand is niet toegestaan.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Het voeder ligt in een goedgekeurde voedercontainer.
Tijdstip en duur	Het schieten van alle toegestane hoefdieren waarop op dat tijdstip mag gejaagd worden is toegestaan op een aankorrelplaats.
Controleerbaarheid	Containers en aankorrelplaatsen dienen goedgekeurd te worden door de federatie. Jagen in vlaktes: De overeenkomst tussen jachtrechthouder en landbouwer moet vergezeld gaan van een kaart op schaal 1:25.000 (IGN-kaart of gelijkwaardig)

Deelaspect	Wetgeving
	<p>of een uittreksel uit het GLB-perceel van de landbouwer waarop de exacte locatie van de aaspunten is aangegeven. Deze overeenkomst zal worden toegezonden aan het Fonds Départemental d'Indemnisation des Dégâts de van de Moezel (FDIDS 57). Iedere houder van jachtrechten die aankorrelen wenst te gebruiken, stelt een overeenkomst op en een kaart, die beide jaarlijks worden ondertekend door de betrokken partijen (de houder van het jachtrecht en, naar gelang van het geval, de verhuurder, de landeigenaar en/of beheerder, enz.)</p> <p>Deze overeenkomst en de bijbehorende kaart omvatten ten minste :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ De grenzen van het jachtveld, ➤ De gekozen agrarische secties in het geval van lineaire agrarische praktijken, ➤ De locatie van de aankorrelplaatsen, ➤ De verdeelde hoeveelheden, ➤ De frequentie van de verdeling (kalender). <p>Deze overeenkomst (aankorrelen) en de bijbehorende kaart moeten worden overgelegd door eenieder die op de betrokken partij landbouwactiviteiten ontplooit bij controles door daartoe gemachtigde ambtenaren en/of het personeel van de Federatie. FDIDS-agenten kunnen ook melden aan het everzwijncomité over het niet verstrekken van agrarisch voedsel.</p> <p>De aanvrager moet ervoor zorgen dat de praktijk in overeenstemming is met de geldende regelgeving, in het bijzonder met betrekking tot het behoud van de watervoorraden (waterwingebied).</p>

Bron: Fédération Départementale des chasseurs de la Moselle, n.d.

	<p>Contenant en plastique recyclé Fabrication Française Logé FDC57 – Logo recyclage HDPE – Dateur année Homologué par la FDC de la Moselle Poids à vide d'environ 800 grammes Volume de 5 litres maximum 7 trous diamètre 125 mm Couvercle muni d'un œillet anti-desserrage Couleur uniforme noire Hauteur : 265 mm - Diamètre intérieur couvercle : 141,5 mm Livré avec un piquet ancrage et 1 chaîne</p>
---	--

Figuur 1 Goedgekeurde container in departement Moselle

2.3.4.2 Meurthe-et-Moselle

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoeders	Granen, mais, peulvruchten, appels en peren
Toegelaten lokmiddelen	Zoutstenen, zoutpasta, goudron (teer van dennen) en crud' amoniac in zoelen).
Locaties van aankorrelplaatsen	Enkel in bosgebieden van meer dan 80 ha

Bron: Fédération Départementale de chasseurs de Meurthe & Moselle, n.d.

Crud'ammoniac : Producent Vitex in Corquileroi (FR) (www.vitex-chasse.com)

Crud'ammoniac wordt sinds meer dan 20 jaar niet meer gemaakt en is sindsdien vervangen door Scrofix. Scrofix wordt geproduceerd op basis van plantaardig materiaal en mineralen (cristobalite en tridymite) gemengd met gedistilleerde stoom welke afkomstig uit het productieproces van houtskool op basis van dennenhout.

<https://astrid-de-sologne.com/produit/attractant-sanglier-scrofix-crudamoniac/>

invoerder in België zie <https://www.chasseursdhardn.fr/services-9>

2.3.5 Duitsland

In Duitsland is de wetgeving rond jacht gedecentraliseerd en toegewezen aan de verschillende deelstaten. Voor deze studie werd gekeken naar de deelstaten gelegen langsheen de Belgische grens.

2.3.5.1 Nordrhein-Westfalen

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoeders	Uitsluitend granen met inbegrip van maïs.
Aantal aankorrelplaatsen	1 aankorrelplaats per begonnen 100ha bejaagbare oppervlakte.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Op gelijk welk moment per aankorrelplaats nooit meer dan 1 liter.
Manieren van toedienen lokvoeder	Uitsluitend te strooien met de hand. Er mogen geen voeding- of aankorrel-installaties gebruikt worden
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Het lokvoeder moet in de bodem ingebracht worden of afgedekt worden met natuurlijk materiaal, zodat het ontoegankelijk is voor ander grofwild.
Controleerbaarheid	Locaties dienen aangemeld te worden inclusief een kaart 1:5000 of 1:10.000 of met WGS84-coördinaten

Bron: Geltende Gesetze und Verordnungen (SGV. NRW.). Verordnung zur Durchführung des Landesjagdgesetzes (Landesjagdgesetzdurchführungsverordnung - DVO LJG-NRW von 31.03.2010

2.3.5.2 Rheinland-Pfalz

Deelaspect	Wetgeving
Toegelaten lokvoeders	Uitsluitend granen met inbegrip van maïs, in onveranderde vorm. Uitzonderlijk (mits toestemming van untere Jagdbehörde) mogen appelresten gebruikt worden.
Aantal aankorrelplaatsen	In de eerste 150ha van een revier maximaal 2 aankorrelplaatsen. Per bijkomende 150ha telkens maximaal 1 aankorrelplaats.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Op gelijk welk moment per aankorrelplaats nooit meer dan 1 liter.
Locaties van aankorrelplaatsen	Aankorrelplaatsen uitsluitend in bos of bosachtige structuren.
Manieren van toedienen lokvoeder	Uitsluitend te strooien met de hand.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Het aankorrelmateriaal wordt in de bodem ingebracht of zodanig met natuurlijk materiaal afgedekt dat het ontoegankelijk is voor ander grofwild.
Controleerbaarheid	Locaties dienen aangemeld te worden aan de hand van een kaart (1:10.000 of 1:25.000)

Bron: Landesverordnung über die Fütterung und Kurrung von Schalenwild Von 4. August 2005

2.4 Analyse van de literatuurstudie

Deelaspect	Vlaanderen	Omliggende regio's
Toegelaten lokvoeders	granen, maïs, vruchten van inheemse bomen	(NL) plantaardige producten, varkensbrokken, pellets (LUX) granen, incl. mais (FR) granen, maïs, peulvruchten, appelen, peren (DE) granen, mais, appelresten
Toegelaten lokmiddelen	Beukenhoutteer, zoutpasta, zoutstenen	(NL) zoutpasta, beukenhoutteer, zoutstenen (LUX) Zoutstenen en zoutpasta (FR) Zoutstenen, zoutpasta, goudron, crud d'amoniac (DE) Beukenhoutteer, zoutpasta en zoutstenen
Aantal aankorrelplaatsen	1/50ha jachtterrein	(NL) beperking in hoeveelheid voeder: 175 kg/100 ha/jaar (LUX) 1/50 ha bos (FR) 1/100 ha (DE) 1/100 ha jachtterrein (NRW) 2 in eerste 150ha en aanvullend 1 per extra 150ha (RP)
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Max 1 liter	(NL) 0,5kg per dag (LUX) max 1 liter (FR) max 5 liter in goedgekeurde container (maximum om de 3 dagen vullen) (DE) max 1 liter
Locatie van de aankorrelplaats	Niet bepaald	(NL) aankorrelplaats = afschotplek (LUX) / (FR) enkel in bosgebieden van >80ha en in nabijheid van hoogzit of ladder (niet in jonge, onregelmatige bosopstanden) Verbod binnen 100m van woningen, industriegebieden spoorwegen en belangrijke wegen (DE) Uitsluitend in bos of bosachtige structuren
Toelatingen	Jachtrechthouder zijn van het perceel	(NL) toegelaten bij ontheffing voor de regulatie van everzwijnenpopulaties (LUX) Het aankorrelen van alle grofwildsoorten is toegelaten onder specifieke voorwaarden. (FR) moet jaarlijks een bipartaire overeenkomst worden gesloten tussen de houder van het jachtrecht en de landbouwer (DE)/

Deelaspect	Vlaanderen	Omliggende regio's
Manieren van toedienen lokvoeder	Verspreiden binnen straal van 25 m zonder mechanische hulpmiddelen	(NL) / (LUX) uitsluitend uitstrooien met de hand (FR) Voeder in goedgekeurde voedselcontainer, uitstrooien met de hand verboden (DE) uitsluitend uitstrooien met de hand
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Enkel beschikbaar voor wilde zwijnen	(NL) enkel voor zwijnen beschikbaar door afdekking met aarde of plaatsing in afgesloten houder met gaatjes (LUX) beschikbaar gesteld worden zonder toegankelijkheid voor herkauwers (FR) Voedsel in goedgekeurde voedselcontainer (DE) In de bodem ingebracht of afgedekt met natuurlijk materiaal zodat het ontoegankelijk is voor ander grof wild
Tijdstip en duur	Niet bepaald	(NL) niet bepaald (LUX) alleen tijdens openingsperiode van deze soort (FR) niet bepaald (DE) niet bepaald
Controleerbaarheid	Verplicht aanmelden via kaart	(NL) / (LUX) Verplichte melding via kaart (FR) Verplichte goedkeuring van locatie door aanvraag met kaart en goedkeurig van grondeigenaar (DE) Verplichte aanmelding via kaart

2.5 Aanbevelingen op basis van de literatuurstudie

Op basis van de literatuurstudie doet Landmax volgende aanbevelingen:

Definitie van een aankorrelplaats verbeteren door:

Een aankorrelplaats is een voederplaats met het oog op het lokken van wild, met in de omgeving een ladder of hoogzit van waarop een efficiënt afschot kan worden verricht.

De toevoeging “met in de omgeving een ladder of hoogzit van waarop” is te verantwoorden op basis van:

1. Wetgeving in Nederland (aankorrelplaats = afschotplek) en Frankrijk is daarin zeer expliciet. In Duitsland staat dit niet zo expliciet in de wetgeving maar wordt er in de praktijk wel van uit gegaan dat een aankorrelplaats steeds voorzien is van een hoogzit.
2. Maatregel om preventief de veiligheid te verhogen via een betere kogelvang.

Deelaspect	Aanbeveling op basis van literatuurstudie
Toegelaten lokvoeders	Buiten de reeds toegestane voeders ook eiwitrijk plantaardig voedsel zoals peulvruchten toelaten. Eveneens appels, appelresten, peren.
Toegelaten lokmiddelen	Geen wijziging.
Aantal aankorrelplaatsen	Geen wijziging.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Indien granen, maïs, peulvruchten of vruchten van inheemse bomen, mag er op elk moment per aankorrelplaats maximaal één liter van die producten aanwezig zijn. Wanneer een goedgekeurde container wordt ingezet mag deze maximaal 5 liter bevatten en maximaal om de twee dagen worden aangevuld.
Aantal aankorrelplaatsen en hoeveelheid lokvoeder gecombineerd	Een aankorrelplaats is een locatie waarrond binnen een straal van 25 meter één of meerdere lokplaatsen aanwezig zijn die allen samen maximaal één liter lokvoeder bevatten.
Locaties van aankorrelplaatsen	In de onmiddellijke nabijheid van een aankorrelplaats dient een hoogzit of ladder aanwezig te zijn. Een aankorrelplaats kan gelegen zijn in bos of veld.
Toelatingen	Geen wijziging
Manieren van toedienen lokvoeder	Het gebruik van voederautomaten of mechanische middelen om het lokvoeder uit te strooien, is verboden. Op een aankorrelplaats mag het lokvoeder alleen verspreid worden binnen een cirkel met straal van maximaal 25 meter. Het gebruik van een goedgekeurde container die de maximaal toegelaten hoeveelheid kan bevatten is toegestaan per aankorrelplaats.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Geen wijziging
Tijdstip en duur	Geen wijziging
Controleerbaarheid	Geen wijziging

3 Bevraging relevante actoren

3.1 Algemeen

Om een beeld te krijgen of de huidige wettelijke maatregelen toereikend zijn in de praktijk, werd er een bevraging gedaan van verschillende actoren. De mensen werden op voorhand geselecteerd en gecontacteerd om mee deel te nemen aan de bevraging. Bij de bevraging werd gebruik gemaakt van de resultaten van de literatuurstudie over de wetgeving in Vlaanderen en omliggende regio's.

3.2 Bevraagde personen

3.2.1 Selectieprocedure

De twee relevante actoren die bevroegd werden in deze studie waren jagers en natuurinspecteurs.

Everzwijnen vormen momenteel een probleem in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg. Om deze reden werden de natuurinspecteurs in deze relevante gebieden gecontacteerd.

Om de jagers te selecteren werd gekeken in welke wildbeheereenheden het meeste everzwijnen geschoten werden. Hierbij werd gebruik gemaakt van de informatiepagina rond grofwildjacht van het Instituut van Natuur- en Bosonderzoek (<https://www.vlaanderen.be/inbo/datasets/grofwild/>). Uit deze analyse kwamen volgende wildbeheereenheden naar boven waar meer dan 100 everzwijnen per seizoen geschoten werden in 2021:

- De Zwarte Beek
- De Zandhaas
- De Hei
- Sutendael
- De Oetervallei
- Dessel
- Hasselt-Oost
- De Korhaan
- Jacht en Natuur Lommel
- KEHA

Voor de bevragen werden leden van de 3 WBE's met de meeste everzwijnen geselecteerd. Dit waren de wildbeheereenheden 'De Zwarte Beek', 'De Zandhaas' en 'De Hei'.

Via Hubertus Vereniging Vlaanderen werden de namen en de contactgegevens van de voorzitters en secretarissen van de WBE's verkregen. Deze personen werden gecontacteerd en zij gaven de contactgegevens door van individuele jachtrechthouders die meer dan 10 everzwijnen per jaar schoten via aankorrelen.

3.2.2 Bevraagde personen

Voor de bevraging werden in totaal 2 natuurinspecteurs geïnterviewd.

Van wildbeheereenheid 'De Zwarte Beek' werden 5 jachtrechthouders geïnterviewd.

Van wildbeheereenheid 'De Hei' werden 5 jachtrechthouders geïnterviewd.

Van wildbeheereenheid 'De Zandhaas' werden 4 jachtrechthouders geïnterviewd.

Bevraagde groepen		Aantal personen
Aantal bevroagde natuurinspecteurs		2
Aantal bevroagde jachtrechthouders	WBE De Zwarte Beek	5
Aantal bevroagde jachtrechthouders	WBE De Hei	5
Aantal bevroagde jachtrechthouders	WBE De Zandhaas	4
Totaal aantal bevroagden		16

Opmerkingen:

- Meerdere van de bevroagde jachtrechthouders zijn ook medejachtrechthouders in andere jachtrevieren (zowel elders in Vlaanderen als in het buitenland) en hebben ook daar ervaringen met het aankorrelen van everzwijnen. De groep van bevroagde jachtrechthouders moet dan ook gezien worden als een groep van experts met veel praktijkervaring in het aankorrelen van everzwijnen, zowel in bos als veld in binnen- en buitenland.
- Beide natuurinspecteurs zijn werkzaam in de twee Vlaamse provincies waar de meeste everzwijnen werden geschoten in 2021. Ze hebben jarenlange ervaring met terreincontroles en zijn beiden ook faunabeheerders in ANB domeinen welke binnen hun werkingsgebied liggen. Ze kennen dan ook de moeilijkheden om de everzwijnenpopulatie onder controle te brengen.

3.3 Methode

3.3.1 Werkwijze bevestigingen

De bevestiging van de geselecteerde personen gebeurde telefonisch of via webex-meeting in december 2022. Alle bevestigingen werden door dezelfde “interviewer” afgenomen. De vragen werden 1 voor 1 gesteld waarop de bevestigde personen steeds eerst dienden te antwoorden met ‘Helemaal Akkoord’, ‘Akkoord’, ‘Neutraal’, ‘Niet Akkoord’ of ‘Helemaal Niet Akkoord’.

Na dit eerste antwoord werd hun gevraagd om toe te lichten waarom ze dit antwoord gaven en/of punten van verbetering in de wetgeving konden aangereikt worden. Talrijke praktijkervaringen en suggesties ter verbetering van de wetgeving werden genoteerd.

3.3.2 Werkwijze dataverwerking

De steekproef van de bevestiging is te klein om statistisch significante resultaten te bekomen. Om de antwoorden te nuanceren en een gemiddeld antwoord te bekomen werden de antwoorden herschaald door er een waarde aan te koppelen volgens volgende tabel:

Antwoord	Waarde
Helemaal Akkoord	2
Akkoord	1
Neutraal	0
Niet Akkoord	-1
Helemaal Niet Akkoord	-2

Van deze resultaten werd vervolgens het gemiddelde per belangengroep (jagers / natuurinspecteurs) per vraag berekend.

De berekeningen gebeurden in het statistische programma R (RStudio Team , 2020).

3.4 Voorgestelde vraagstelling

Onderstaande opsomming geeft de vraagstellingen weer die tijdens de bevraging werden gesteld met voorafgaand de situatie in Vlaanderen:

- **Vraag 1:** Granen, maïs, vruchten van inheemse bomen; **De huidige toegelaten voeders zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken?**
- **Vraag 2:** Beukenhoutteer, zoutstenen, zoutpasta zijn toegestaan; **Het huidige toegelaten lokmiddelen (beukenhoutteer, zoutstenen, zoutpasta) zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken?**
- **Vraag 3:** Het aantal aankorrelplaatsen is beperkt tot één per 50 hectare jachtterrein. **Het aantal toegelaten aankorrelplaatsen per hectare jachtterrein zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken?**
- **Vraag 4:** Indien granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag er op elk moment per aankorrelplaats maximaal één liter van die producten aanwezig zijn; **De maximale hoeveelheid toegelaten voedsel aanwezig per aankorrelplaats is voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken?**
- **Vraag 5:** De afstand tussen twee aankorrelplaatsen bedraagt minimaal 150 meter. **De minimale afstand van 150m tussen twee aankorrelplaatsen is voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken?**
- **Vraag 6:** Het gebruik van voederautomaten of mechanische middelen om het lokvoeder uit te strooien, is verboden. Op een aankorrelplaats mag het lokvoeder alleen verspreid worden binnen een cirkel met straal van maximaal 25 meter. **De regels van het toedienen en de toegankelijk van het lokvoeder garandeert een gericht en efficiënt afschot/beheer van everzwijn?**
- **Vraag 7:** Indien granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag het lokvoeder niet bereikbaar zijn voor ander wild dan wilde zwijnen; **De regels van het toedienen en de toegankelijk van het lokvoeder garandeert een gericht en efficiënt afschot/beheer van everzwijn?**
- **Vraag 8:** Aankorrelplaatsen dienen aangemeld te worden bij het ANB via een jaarlijks meldingsformulier. Hierop worden de kadastrale perceel nummers (CAPAKEY) waarbinnen de aankorrelplaatsen gelegen zijn alsook de periode waarbinnen de aankorrelplaatsen zullen ingezet worden opgesomd. Locaties van de aankorrelplaatsen dienen aangeduid te zijn op een kaart (schaal 1:10.000 of 1:25.000). **De regels rond het melden/aangeven van aankorrelplaatsen en de eisen waaraan deze moeten voldoen zijn duidelijk?**

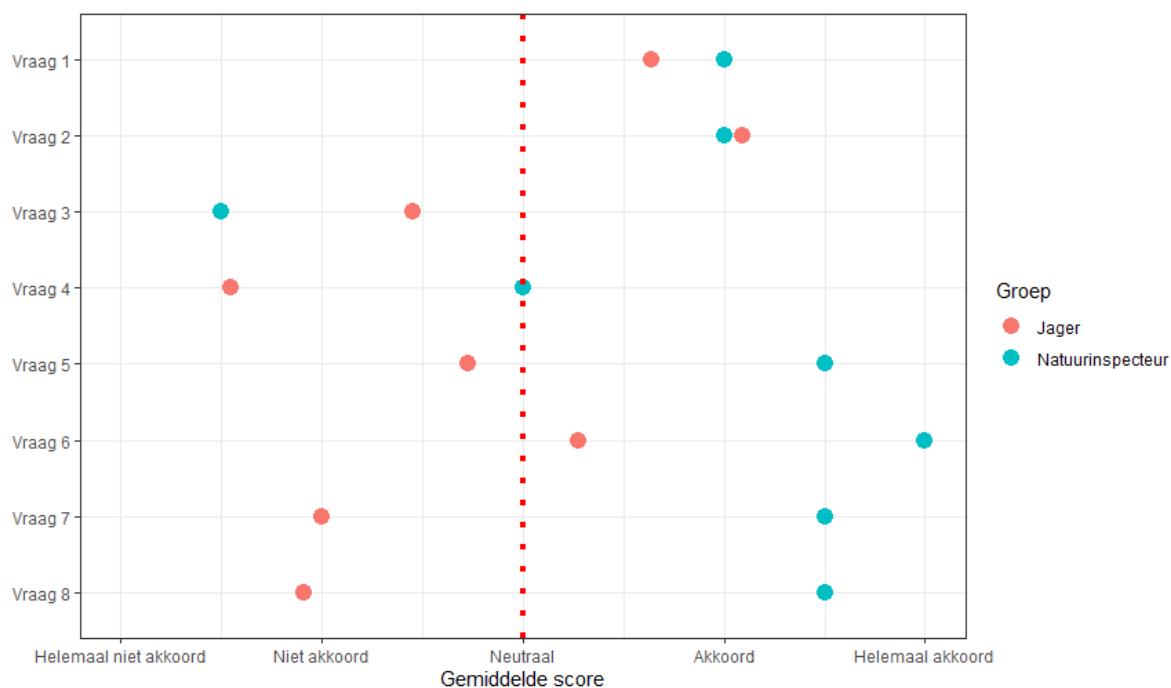
Op deze vraagstellingen konden de bevrageden antwoorden met 'Helemaal Akkoord', 'Akkoord', 'Neutraal', 'Niet Akkoord' of 'Helemaal Niet Akkoord' om dan vervolgens werd hun antwoord toe te lichten.

3.5 Resultaten bevraging

In onderstaande sectie worden de resultaten van de bevraging weergegeven. In de tabel zijn de gemiddelden per vraag en per groep (jagers / natuurinspecteurs) terug te vinden. Deze werden ook grafisch weergegeven in figuur1.

Tabel 1 Gemiddeldes per vraag en per groep met de standaard deviatie (sd) en de standaardfout (se). $N_{\text{jagers}}=11$ en $n_{\text{natuurinspecteurs}}=2$

Groep	vraag	Gemiddelde per groep
Jager	Vraag 1	0,64
Jager	Vraag 2	1,09
Jager	Vraag 3	-0,55
Jager	Vraag 4	-1,45
Jager	Vraag 5	-0,27
Jager	Vraag 6	0,27
Jager	Vraag 7	-1,00
Jager	Vraag 8	-1,09
Natuurinspecteur	Vraag 1	1,00
Natuurinspecteur	Vraag 2	1,00
Natuurinspecteur	Vraag 3	-1,50
Natuurinspecteur	Vraag 4	0,00
Natuurinspecteur	Vraag 5	1,50
Natuurinspecteur	Vraag 6	2,00
Natuurinspecteur	Vraag 7	1,50
Natuurinspecteur	Vraag 8	1,50

Figuur 2 Visuele resultaten van de bevraging per vraag voor beide groepen

3.6 Analyse van de bevraging

3.6.1 Algemeen

In het algemeen geven beide actoren (jagers / natuurinspecteurs) gelijkende antwoorden. Ze zijn het bij de meeste vragen met elkaar eens.

Enkel bij vraag 7 en 8 staan de meningen van de twee actoren diametraal ten opzichte van elkaar.

Bij de toelichtingen werden volgende opmerkingen genoteerd:

- Beide actoren vragen om de huidige wetgeving te verhelderen.
- Beide actoren vragen om een grotere soepelheid (in de keuze van toegelaten lokvoerders, en het aantal aankorrelplaatsen).
- Beide actoren vragen naar de mogelijkheid om aankorrelplaatsen te kunnen inrichten binnen aangrenzende niet bejaagbare jachtgebieden, mits schriftelijk akkoord van de beheerders/eigenaar.
- Beide actoren vragen om verlichting van de administratieve werkdruk en zijn vragende partij naar een digitale oplossing voor het aanmelden van aankorrelplaatsen.
- De jagers vragen om in de definitie van de aankorrelplaats, het onderliggende doel te verbeteren met volgende definitie: Aankorrelplaats is een voederplaats met het oog op het lokken van wild, zodat een efficiënter afschot kan worden uitgevoerd ter voorkoming van landbouwschade.
- Jagers stellen voor om drie weken voorafgaand aan een geplande drukjacht de hoeveelheid lokvoeder op de aankorrelplaatsen te verhogen (tot 5l) en in die periode GEEN aanzitjacht toe te staan om de rust in het gebied te bevorderen. Zo worden de everzwijnen beter ter plaatse gehouden, wat de efficiëntie van de geplande drukjacht zal verhogen.

3.6.2 Vraag 1

Granen, maïs, vruchten van inheemse bomen; **De huidige toegelaten voeders zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken.**

Beide groepen gaan akkoord met de huidige mogelijkheden van toegestane voeders, maar zien de noodzaak van uitbreiding en verduidelijkingen.

➤ **Uitbreiding:**

Het gebruik van droge korrelmaïs is zeer algemeen verspreid gezien het functioneel en handig in het gebruik is.

Maar wanneer er in de velden voldoende maïs of graan aanwezig is, zullen everzwijnen niet naar de aankorrelplaatsen komen tenzij op deze aankorrelplaatsen een meerwaarde voor hun dieet te vinden is. Eiwitrijke producten (peulvruchten) en producten met een hoog suikergehalte zoals resten van appels, peren, druiven, suikerbieten kunnen hiervoor ingezet worden.

Jagers vragen ook om de aantrekkingskracht van het voeder verder te mogen vergroten door oliën en kruiden van sterk geurende natuurlijke producten toe te voegen (maggipoeder, oxo, anijs).

Daarnaast wordt er gevraagd om de efficiëntie van het inzetten van meelwormen te onderzoeken.

In de herfst- en winterperiode van mastjaren is er een massaal aanbod van eikels en beukennoten in de bossen. Deze vormen dan het belangrijkste voedsel dat rijk is aan zetmeel en vetten, maar relatief weinig eiwitten bevat. Het gebrek aan eiwitten gaan everzwijnen proberen aan te vullen door op zoek te gaan naar eiwitten en dan bij voorkeur dierlijke eiwitten (wegens gemakkelijk verteerbaar). Ze gaan dan wroeten in graslanden en tuinen naar wormen en larven van insecten zoals emelten en engerlingen. Deze zijn in graslandbodems talrijker dan in bosbodems. Het gebruik van meelwormen op de aankorrelplaats zou in die periodes een efficiënte uitbreiding kunnen vormen. Jagers en natuurinspecteurs zijn vragende partij naar een praktijkstudie die moet aantonen of meelwormen al dan niet een meerwaarde kunnen zijn.

➤ **Verduidelijking:**

De wetgeving dient helder geformuleerd te worden om misverstanden te vermijden en daarbij toch uitbreidingsmogelijkheden te bieden. Sommige mensen interpreteren “vruchten van inheemse bomen” als zijnde wilde appel en wilde peer. Commercieel geteelde vruchten zoals appels en peren zouden volgens die interpretatie dus niet gebruikt mogen worden. Een gelijkaardig voorbeeld is tamme kastanje. Deze soort komt veelvuldig voor in de Vlaamse bossen maar staat niet op de lijst van inheemse bomen. Mogen kastanjes dan gebruikt worden of niet?

De gewenste verduidelijking & uitbreiding zou zijn:

“vruchten van inheemse bomen” vervangen door “vruchten van bomen en/of gewassen die in Vlaanderen geteeld worden”. Hieronder vallen dan appels, peren, druiven, noten, kastanjes.

Er werd ook gesuggereerd om rozijnen toe te voegen aan de uitbreidingsmogelijkheden. Maar aangezien rozijnen meestal van buitenlandse oorsprong zijn, nemen we deze niet op in onze aanbevelingen.

3.6.3 Vraag 2

Beukenhoutteer, zoutstenen, zoutpasta zijn toegestaan; **Het huidige toegelaten lokmiddelen (beukenhoutteer, zoutstenen, zoutpasta) zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken.**

Beide groepen zijn eensgezind akkoord met deze stelling.

➤ Verduidelijking:

Sommige jagers denken momenteel dat enkel een lokvoeder of enkel een lokmiddel op 1 bepaald moment mag gebruikt worden. Een gelijktijdige combinatie van beide is naar hun interpretatie niet toegestaan.

Om misverstanden te vermijden kan de wetgeving verduidelijkt worden door volgende aanpassing:

- Granen en/of maïs en/of vruchten van bomen en/of gewassen welke in Vlaanderen geteeld worden. Deze mogen gelijktijdig met beukenhoutteer en/of zoutstenen en/of zoutpasta ingezet worden.
- Een combinatie van lokmiddelen en lokvoeders is mogelijk

3.6.4 Vraag 3

Het aantal aankorrelplaatsen is beperkt tot één per 50 hectare jachtterrein. **Het aantal toegelaten aankorrelplaatsen per hectare jachtterrein zijn voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken.**

Beide groepen zijn niet akkoord met de huidige regelgeving. De natuurinspecteurs zijn bij deze vraag nog extremer dan de jagers.

De natuurinspecteurs halen aan dat:

- jachtgebieden met een oppervlakte van 40 ha momenteel geen aankorrelplaats kunnen aanleggen, zelfs als ze overlast hebben van everzwijnen.
- jagers in de loop van het jaar de aankorrelplaatsen dienen te kunnen verplaatsen in functie van de verandering van het veldbiotoop gedurende het jaar. In een biotoop met enkel bos zijn er andere noden dan in een biotoop met een meerderheid aan veld.
- op aangrenzende terreinen die niet bejaagbaar zijn dient men eveneens de mogelijkheid te hebben om aankorrelplaatsen in te richten mits er een schriftelijk akkoord is met de eigenaar van het aangrenzende niet-bejaagbare terrein.

De jagers halen aan:

- dat het aantal aankorrelplaatsen sterk zal afhangen van het biotoop in het jachtrevier. Hoe meer landbouwareaal er is, hoe groter de nood aan meer aankorrelplaatsen. De everzwijnen zijn verder verwijderd van mogelijke aankorrelplaatsen en hebben tijdens het oogstseizoen meer voedsel aanwezig op korte afstand.
- de jagers halen ook aan dat er flexibiliteit nodig is. Eens er geschoten is op de ene aankorrelplaats blijven de everzwijnen er lange tijd weg en moet men de flexibiliteit hebben om op korte termijn te wisselen van aankorrelplaats.

- dat beheerders van niet-bejaagbare terreinen soms om ideologische redenen de inrichting en gebruik van aankorrelplaatsen weigeren of wispelturig omgaan met deze materie bv. Jaar x staat de beheerder het toe en in jaar x+1 staat de nieuwe beheerder het niet meer toe...

3.6.5 Vraag 4

Indien granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag er op elk moment per aankorrelplaats maximaal één liter van die producten aanwezig zijn; **De maximale hoeveelheid toegelaten voedsel aanwezig per aankorrelplaats is voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken.**

De natuurinspecteurs houden zich bij deze vraag neutraal aangezien ze geen ervaring hebben met aankorrelplaatsen met hoogzitten/ladders in de onmiddellijke omgeving. Ze hebben wel ervaring met vangkooien (waarbij men tracht om zoveel mogelijk everzwijnen gelijktijdig in een kooi te vangen) en bevestigen dat grotere hoeveelheden voeder dan veel efficiënter zijn om everzwijnen te lokken.

De meerderheid van de jagers wensen de maximale hoeveelheid lokvoeder op te trekken naar 5 liter omwille van volgende redenen.

- De 1 literregel komt overeen met ongeveer 600 gram maïs of 4 appels, wat wel erg beperkend is.
- Een grotere hoeveelheid voeder zal er voor zorgen dat men minder frequent ter plaatse moet gaan om te voederen. Hierdoor veroorzaakt men minder verstoring.
- Een grotere hoeveelheid voeder zal er ook zorgen dat everzwijnen langer vertoeven op de aankorrelplaats. Hierdoor zal de kans op een weidelijk schot verhogen.
- Een grotere hoeveelheid voeder geeft ook de mogelijkheid om op meerdere plaatsen (binnen een cirkel met straal van 25m) voeder aan te bieden. Wanneer meerdere everzwijnen de aankorrelplaats bezoeken zullen ze zich dan ook gemakkelijker verspreiden en verhoogt de kans op een weidelijk schot.

3.6.6 Vraag 5

De afstand tussen twee aankorrelplaatsen bedraagt minimaal 150 meter. **De minimale afstand van 150m tussen twee aankorrelplaatsen is voldoende om gericht en efficiënt afschot van everzwijnen mogelijk te maken.**

De natuurinspecteurs zijn akkoord met deze afstanden.

De groep van de jagers is eerder niet akkoord met deze stelling.

- De jagers vinden dat dit afhankelijk moet zijn van het jachtrevier. Wanneer er een dense begroeiing is met veel looplijnen van het wild kort op elkaar, dan is de opgelegde minimale afstand van 150 meter te ver. Jagers wensen dan meer aankorrelplaatsen op kortere afstand van elkaar te kunnen in richten.
- Jagers wensen wel om de voorgeschreven minimale afstand 150m tot de aangrenzende jachten te behouden.

3.6.7 Vraag 6

Het gebruik van voederautomaten of mechanische middelen om het lokvoeder uit te strooien, is verboden. Op een aankorrelplaats mag het lokvoeder alleen verspreid worden binnen een cirkel met straal van maximaal 25 meter. **De regels van het toedienen en de toegankelijk van het lokvoeder garandeert een gericht en efficiënt afschot/beheer van everzwijn?**

De natuurinspecteurs zijn helemaal akkoord met deze regels. Ze halen aan dat voederautomaten niet voldoende selectief zijn. Mochten voederautomaten enkel door everzwijnen geactiveerd kunnen worden, dan hebben natuurinspecteurs geen bezwaar.

De jagers zijn eerder neutraal.

- Ze hebben een voorkeur voor het gebruik van voederautomaten met een inhoud tot 5 liter. Hierdoor moeten ze minder frequent naar de aankorrelplaatsen gaan en is er bijgevolg minder verstoring in het biotoop.
- Eveneens wordt aangehaald dat het voeder droog bewaard dient te blijven zodat er geen beschimmeling van het lokvoeder kan optreden waaruit als gevolg ziektes kunnen ontstaan.
- Ze vermelden het toelaten van gevalideerde gummietonnen (naar analogie met Frankrijk departement Moselle)

Contenant en plastique recyclé
 Fabrication Française
 Logé FDC57 – Logo recyclage HDPE – Dateur année
 Homologué par la FDC de la Moselle
 Poids à vide d'environ 800 grammes
 Volume de 5 litres maximum
 7 trous diamètre 125 mm
 Couvercle muni d'un œillet anti-desserrage
 Couleur uniforme noire
 Hauteur : 265 mm - Diamètre intérieur couvercle : 141,5 mm
 Livré avec un piquet ancrage et 1 chaîne

- De straal van 25 meter vinden jagers te klein. Ze wensen dit uit te breiden tot 50 meter.

3.6.8 Vraag 7

Indien granen, maïs of vruchten van inheemse bomen, mag het lokvoeder niet bereikbaar zijn voor ander wild dan wilde zwijnen; **De regels van het toedienen en de toegankelijk van het lokvoeder garandeert een gericht en efficiënt afschot/beheer van everzwijn?**

De natuurinspecteurs gaan akkoord met deze stelling maar beseffen dat het onrealistisch is om dit in de praktijk hard te maken door de jagers.

De jagers zijn niet akkoord met deze huidige regelgeving:

- Zij willen niet gesanctioneerd worden op een onrealistisch element uit deze wetgeving. Men kan immers nooit volledig vermijden dat andere dieren restanten van het lokvoeder zullen opeten. Iedereen met ervaring weet ook dat reewild op een aankorrelplaats zware objecten zal omduwen / omrollen om toch maar aan het voeder te komen.
- Meerdere jagers gebruiken boorgaten gevuld met lokvoeder en vervolgens afgedekt met aarde. Deze worden dan al of niet voorzien van een rietje om de geur van het lokvoeder te verspreiden.
- Andere jagers gebruiken platte bakjes afgedekt met een “zware betonplaat” of uitgeholde boomstammetjes afgedekt met een zware plank etc...
- Sommige jagers zijn zelfs voorstander van het verspreiden van het voeder met de hand zodat de everzwijnen dan langer bezig zijn met het zoeken naar voedsel en er een weidelijk schot kan geplaatst worden.

3.6.9 Vraag 8

Aankorrelplaatsen dienen aangemeld te worden bij het ANB. Locaties van de aankorrelplaatsen dienen aangeduid te zijn op een kaart (schaal 1:10.000 of 1:25.000). **De regels rond het melden/aangeven van aankorrelplaatsen en de eisen waaraan deze moeten voldoen zijn duidelijk.**

De natuurinspecteurs gaan akkoord met de verplichting tot aanmelding van de aankorrelplaatsen binnen hun werkingsgebied omdat:

- Dit hen toelaat om efficiënt te communiceren met recreanten die een melding maken van aangetroffen lokvoeder. De natuurinspecteurs kunnen hierdoor recreanten geruststellen wanneer het op die locatie een aangemelde aankorrelplaats betreft en kunnen daardoor nutteloze terreinbezoeken vermijden.
- Dit de veiligheid voor de natuurinspecteurs verhoogt wanneer zij op het terrein actief zijn. Zij kunnen dan immers omzichtiger / preventief te werk gaan wanneer zij een locatie met een aangemelde aankorrelplaats benaderen.
- Dit laat hen ook toe om gericht controle uit te voeren op het aanwezige lokvoeren en tijdens nachtelijke controles in het kader van stroperij.

Natuurinspecteurs staan anderzijds open voor digitale meldingssystemen die de administratieve last voor jagers en natuurinspecteurs kunnen verminderen.

Zij verwelkomen verder ook het idee om digitaal of per sms een melding te ontvangen wanneer een aankorrelplaats bezet zal worden door de jager of leden van zijn jachtgroep. Dit zou niet alleen de veiligheid op het terrein verhogen maar eveneens controles naar stroperij verbeteren.

De jagers zijn niet akkoord met de huidige regelgeving:

- De huidige manier van aangifte van locaties (kaarten en perioden van gebruik) vraagt te veel administratie en is bovendien weinig flexibel om door het jaar heen te schuiven met aankorrelplaatsen. In de praktijk worden er dan ook zeer weinig aankorrelplaatsen aangemeld en in meerdere regio's zelfs helemaal geen, wat uiteraard strafbaar is
- De meeste jagers kunnen zich vinden in het aanmelden van aankorrelplaatsen via het gebruik van een app, mits deze eenvoudig en snel in te vullen is. De WILDER app ([Wilder - Hubertus Vereniging Vlaanderen \(hvv.be\)](http://Wilder - Hubertus Vereniging Vlaanderen (hvv.be))) zou hiervoor bruikbaar kunnen zijn mits enkele kleine aanpassingen. Natuurinspecteurs dienen dan eveneens toegang te krijgen tot deze app.

3.7 Aanbevelingen op basis van de bevragingen

Landmax stelt volgende aanbevelingen voor op basis van de bevragingen:

Deelaspect	Aanbeveling
Toegelaten lokvoeders	Een verduidelijking van de huidige wetgeving is wenselijk samen met een uitbreiding zoals vermeld in volgende alinea: “vruchten van bomen en/of gewassen die in Vlaanderen geteeld worden”. Hieronder vallen dan appels, peren, druiven, noten, kastanjes, suikerbieten.
Toegelaten lokmiddelen	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Het toelaten van middelen die de aantrekkingskracht van het lokvoeder vergroten zoals oliën en kruiden van sterk geurende natuurlijke producten. Verduidelijking dat combinaties van lokvoeders en lokmiddelen mogen (en/of).
Aantal aankorrelplaatsen	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Meerdere aankorrelplaatsen (met hoogzit/ladder in onmiddellijke omgeving) per 40ha terrein (bejaagbaar en/of niet bejaagbaar maar dan met schriftelijk akkoord beheerder/eigenaar); waarbij per 40ha terrein maximaal één van deze aankorrelplaatsen actief is.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: De maximale hoeveelheid voeder dat er op 1 aankorrelplaats aanwezig is te beperken tot 5 liter en maximaal om de 2 dagen aan te vullen.
Aantal aankorrelplaatsen en hoeveelheid lokvoeder gecombineerd	Geen aanbevolen wijzigingen
Locaties van aankorrelplaatsen	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Duidelijk te stellen dat een aankorrelplaats in de omgeving voorzien is van een hoogzit/ladder is en gelegen kan zijn in bos of veld.
Toelatingen	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Alle bejaagbare terreinen waarvan de persoon jachtrechthouder is en eveneens aansluitende onbejaagbare terreinen mits er een schriftelijk akkoord is met de beheerder van het onbejaagbare terrein.
Manieren van toedienen lokvoeder	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Het toelaten van goedgekeurde voedercontainers met een maximum volume van 5 liter. Het behouden van handmatig verspreiden van voeders bedoeld voor grotere voeders zoals noten en andere gewassen en vruchten. Het toelaten van goedgekeurde voederautomaten op voorwaarde dat deze uitsluitend door everzwijnen geactiveerd kunnen worden.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Minder strikte wettelijke bepaling van ontoegankelijkheid van voeders voor andere soorten dan everzwijnen. In de praktijk gaan andere

Deelaspect	Aanbeveling
	diersoorten deze voeders ook beperkt consumeren zelfs als ze onder stenen of boomstronken liggen.
Tijdstip en duur	Geen aanbevolen wijzigingen.
Controleerbaarheid	<p>Een aanpassing van de huidige wetgeving door:</p> <p>Duidelijke en gestandaardiseerde methode voor melding van aankorrelplaatsen (eventueel met een online platform), met de mogelijkheid om aankorrelplaatsen zowel aan te duiden op een analoge kaart als op een digitale kaart. Een aankorrelplaats moet slechts éénmaal gemeld worden als ze gebruikt wordt en loopt door tot in de volgende jaren. Indien deze van plaats wijzigt of niet meer gebruikt wordt moet dit gemeld worden. Aankorrelplaatsen die binnen één jachtrevier van locatie wijzigen binnen hetzelfde jaar moeten digitaal gemeld worden.</p>

3.8 Aanvullende info uit de bevraging

- Jagers en natuurinspecteurs vragen om moderne technische hulpmiddelen (zoals geluidsdempers en nachtzichtvoorzetkijzers) te kunnen inzetten.
- Een deel van de bevroagde jagers kon ook akkoord gaan met het invoeren van een digitale oplossing via smartphone, waarbij de jager meldt vanaf welk uur hij op welke locatie aan bijzondere bejaging gaat doen. Dit kan wellicht ook bijdragen aan het toestaan van het inzetten van geluidsdempers en warmtebeeldvoorzetkijzers, naar analogie met de ons omringende landen.

4 Aanbevelingen op basis van de literatuurstudie en de bevestigingen

Volgende tabel geeft een overzicht van de aanbevelingen op basis van de literatuurstudie, de bevestigingen en vervolgens de concluderende aanbevelingen:

Deelaspect	Aanbevelingen op basis van literatuurstudie	Aanbeveling op basis van bevestigingen	Concluderende aanbevelingen
Toegelaten lokvoeders	Buiten de reeds toegestane voeders ook eiwitrijk plantaardig voedsel zoals peulvruchten toelaten. Eveneens appels, appelresten, peren.	Een verduidelijking van de huidige wetgeving is wenselijk samen met een uitbreiding zoals vermeld in volgende alinea: "vruchten van bomen en/of gewassen die in Vlaanderen geteeld worden". Hieronder vallen dan appels, peren, druiven, noten, kastanjes, suikerbieten.	Het lokvoeder bestaat uit granen en/of maïs, en/of vruchten van bomen en/of gewassen die in Vlaanderen geteeld worden. Hieronder vallen dan naast granen en maïs ook peulvruchten, appels, appelresten, peren, druiven, noten, kastanjes, suikerbieten.
Toegelaten lokmiddelen	Geen wijziging	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Het toelaten van middelen die de aantrekkingskracht van het lokvoeder vergroten zoals oliën en kruiden van sterk geurende natuurlijke producten. Verduidelijking dat combinaties van lokvoeders en lokmiddelen mogen (en/of).	Naast beukenhoutteer, zoutpasta's en likstenen mogen ook oliën en kruiden van sterk geurende natuurlijke producten aangewend worden om de aantrekkingskracht van het lokvoeder te verhogen. Het lokvoeder en de lokmiddelen mogen gelijktijdig ingezet worden.
Aantal aankorrelplaatsen	Geen wijziging	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Meerdere aankorrelplaatsen (met hoogzit/ladder in onmiddellijke omgeving) per 40ha terrein (bejaagbaar en/of niet bejaagbaar maar dan met schriftelijk akkoord beheerder/eigenaar); waarbij per 40ha terrein maximaal één van deze aankorrelplaatsen actief is.	Meerdere aankorrelplaatsen (met hoogzit/ladder in onmiddellijke omgeving) per 40ha terrein (bejaagbaar en/of niet bejaagbaar maar in dat laatste geval met schriftelijk akkoord van beheerder/eigenaar); waarbij per 40ha terrein maximaal één van deze aankorrelplaatsen actief is.
Hoeveelheid lokvoeder aanwezig op een aankorrelplaats	Indien granen, maïs, peulvruchten of vruchten van inheemse bomen, mag er op elk moment per aankorrelplaats maximaal één liter van die producten aanwezig zijn. Wanneer een goedgekeurde container wordt ingezet mag deze maximaal 5 liter bevatten en maximaal om de twee dagen worden aangevuld.	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: De maximale hoeveelheid voeder die op 1 aankorrelplaats aanwezig is blijft beperkt tot 5 liter en deze mag maximaal om de 2 dagen aangevuld worden.	De maximale hoeveelheid voeder die op 1 aankorrelplaats aanwezig is blijft beperkt tot 5 liter en deze mag maximaal om de 2 dagen aangevuld worden.
Aantal aankorrelplaatsen en hoeveelheid lokvoeder gecombineerd	Een aankorrelplaats (1/50ha) is een locatie waarrond binnen een straal van 25 meter één of meerdere lokplaatsen aanwezig zijn die allen samen maximaal één liter lokvoeder bevatten. Wanneer een goedgekeurde container wordt ingezet mag deze maximaal 5 liter bevatten en maximaal om de twee dagen worden aangevuld.	Geen wijzigingen	
Locaties van aankorrelplaatsen	In de onmiddellijke nabijheid van een aankorrelplaats dient een hoogzit of ladder aanwezig te zijn. Een aankorrelplaats kan gelegen zijn in bos of veld. Aankorrelplaatsen zijn niet gelegen binnen 100m van woningen, industriegebieden, spoorwegen en belangrijke wegen.	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Duidelijk te stellen dat een aankorrelplaats gelegen is in bos of veld en in de omgeving van een hoogzit/ladder.	Een aankorrelplaats kan gelegen zijn in bos en/of veld en beschikt in de onmiddellijke omgeving over een hoogzit of ladder. Aankorrelplaatsen zijn niet gelegen binnen de 100 meter van woningen, industriezones, spoorwegen en drukke wegen.
Toelatingen	Geen wijziging	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Alle bejaagbare terreinen waarvan de persoon jachtrechthouder is en eveneens aansluitende onbejaagbare terreinen mits er een schriftelijk akkoord is met de beheerder van het onbejaagbare terrein.	Alle bejaagbare terreinen waarvan de persoon jachtrechthouder is en onbejaagbare terreinen mits er een schriftelijk akkoord is met de beheerder van het onbejaagbare terrein.
Manieren van toedienen lokvoeder	Het gebruik van voederautomaten of mechanische middelen om het lokvoeder uit te strooien, is verboden. Op een aankorrelplaats mag het lokvoeder alleen verspreid worden binnen een cirkel met straal van maximaal 25 meter. Het gebruik van een goedgekeurde container die de	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Het toelaten van goedgekeurde voedercontainers met een maximaal volume van 5 liter. Het behouden van handmatig verspreiden van	Goedgekeurde voedercontainers met een maximaal volume van 5 liter, naast het handmatig verspreiden van lokvoeders. Grotere lokvoeders zoals noten en andere gewassen en vruchten kunnen uitsluitend met de hand verspreid worden.

Deelaspect	Aanbevelingen op basis van literatuurstudie	Aanbeveling op basis van bevragingen	Concluderende aanbevelingen
	maximaal toegelaten hoeveelheid kan bevatten is toegestaan per aankorrelplaats.	voeders bedoeld voor grotere voeders zoals noten en andere gewassen en vruchten. Het toelaten van goedgekeurde voederautomaten op voorwaarde dat deze uitsluitend door everzwijnen geactiveerd kunnen worden.	Goedgekeurde voederautomaten op voorwaarde dat deze uitsluitend door everzwijnen geactiveerd kunnen worden.
Toegankelijkheid van het lokvoeder	Geen wijziging	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Minder strikte wettelijke bepaling van ontoegankelijk van voeders voor andere soorten dan everzwijnen. In de praktijk gaan andere diersoorten deze voeders ook beperkt consumeren zelfs als ze onder stenen of boomstronken liggen.	Minder strikte wettelijke bepaling van ontoegankelijk van voeders voor andere soorten dan everzwijnen. In de praktijk gaan andere diersoorten deze voeders ook beperkt consumeren zelfs als ze onder stenen of boomstronken liggen.
Tijdstip en duur	Geen wijziging	Geen wijziging	Geen wijziging.
Controleerbaarheid	Geen wijziging	Een aanpassing van de huidige wetgeving door: Duidelijke en gestandaardiseerde methode voor melding van aankorrelplaatsen (eventueel met een online platform van HVV), met de mogelijkheid om aankorrelplaatsen aan te duiden zowel op een analoge kaart als op een digitale kaart. Een aankorrelplaats moet slechts éénmaal gemeld worden als ze gebruikt wordt en loopt door tot in de volgende jaren. Indien deze van plaats wijzigt of definitief buiten gebruik wordt gesteld moet dit gemeld worden. Wanneer aankorrelplaatsen binnen hetzelfde jaar van locatie wijzigen moeten deze wijziging digitaal gemeld worden.	Aankorrelplaatsen dienen verplicht aangemeld te worden middels een analoge kaart of op een digitale kaart (eventueel met een online platform). Een aankorrelplaats moet slechts éénmaal gemeld worden wanneer ze wordt ingericht en deze loopt door naar de volgende jaren. Indien een aankorrelplaats van plaats wijzigt of definitief buiten gebruik wordt gesteld moet dit gemeld worden. Wanneer aankorrelplaatsen binnen hetzelfde jaar van locatie wijzigen moeten deze wijziging digitaal gemeld worden.

5 Referenties

- Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend [citeeropschrift: "het Jachtvoorwaardenbesluit van 25 april 2014"]. (2014, 25 april). Geraadpleegd van 30 maart 2023. URL: <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1024157&geannoteerd=false>
- Fédération Départementale de chasseurs de Meurthe & Moselle. (n.d.). *SCHÉMA DÉPARTEMENTAL DE GESTION CYNÉGÉTIQUE DANS LE DEPARTEMENT DE LA MEURTHE-ET-MOSELLE 2020-2026*. Retrieved March 30, 2022, from <https://www.meurthe-et-moselle.gouv.fr/Actions-de-l-Etat/Environnement/Chasse/Schema-Departemental-de-Gestion-Cynegetique/Schema-Departemental-de-Gestion-Cynegetique>
- Fédération Départementale des chasseurs de la Moselle. (n.d.). *Agrainage de dissuasion et Appâtage de prélèvement*. Retrieved March 30, 2022, from <https://www.fdc57.org/cms/sdgc-57-2021-2027>
- Geltende Gesetze und Verordnungen (SGV. NRW.). Verordnung zur Durchführung des Landesjagdgesetzes (Landesjagdgesetzdurchführungsverordnung – (2010,31 maart). Geraadpleegd van 30 maart 2022. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=10000000000000000673
- J. Hoefnagels, persoonlijke communicatie, 1 december, 2021
- Landesverordnung über die Fütterung und KIRRUNG von Schalenwild (2005, 4 augustus). Geraadpleegd op 30/03/2022. URL: https://www.wald.rlp.de/index.php?elD=tx_securedownloads&u=0&g=0&t=2018984936&hash=8d4c0a3350f6cb63a2a17efd08d1cfd2b29a69dd&file=fileadmin/website/downloads/jagd/fuekivo.pdf
- Licoppe, A.; Lievens, J.; Della Libera, F.; Herrin, T.; Malengreaux, C.; Boudart, J.L.; De Waele, V.; Fichet, V.; Linden, A.; Lesenfants, C.; Van Goethem, A.; Villers, M.; Scohy, J.-P. & Herman, M. (2020). RECOURS AU PIÉGEAGE DU SANGLIER DANS LE CADRE DE LA GESTION DE LA PESTE PORCINE AFRICAINE EN WALLONIE ASPECTS PRATIQUES, RÉSULTATS PRELIMINAIRES ET RECOMMANDATIONS. Service Public de Wallonie/SPW-ARNE, DEMNA - DNF, l'ULiège. pp. 1-52.
- Ministerieel besluit betreffende de modaliteiten waaraan aankorrelplaatsen voor wilde zwijnen moeten voldoen. (2015, 11 juni). Geraadpleegd van 30 maart 2022. url: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=15-06-11&numac=2015035674
- Mouchard, M.H.H. (2019). Wijzigingsbesluit ontheffingen Wild zwijn. Faunabeheereenheid Limburg, Postbus 960, 6040 AZ Roermond.
- Règlement grand-ducal du 9 octobre 2012 déterminant les espèces de gibier qui peuvent faire l'objet d'un appâtage ainsi que les conditions et modalités de cet appâtage.(2012, 9

oktober). Geraadpleegd van 30/03/2023. url:
<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2012/10/09/n1/jo>

- RStudio Team (2020). RStudio: Integrated Development for R. RStudio, PBC, Boston, MA
URL <http://www.rstudio.com/>.